

Article: Abel Rubió i Serrat

Sant Martí Sescorts, mobilitat geogràfica i demografia (1871 - 1898)

Les partides del Registre Civil són una font molt útil i emprada en els estudis genealògics i també poden ser-ho per a estudis demogràfics. Les dades que ens proporcionen poden aportar-nos informació interessant sobre els nostres avantpassats, sobretot pel que fa a orígens geogràfics, llocs de residència, professions o causes de la mort. A més, permeten fer-nos veure els «hàbits de vida» propis de l'època, com ara edats en què es tenien els fills, de casament, de defunció, matrimonis de vidus i vídues o altres aspectes que ens ajuden a imaginar com es vivia en altres temps.

En aquest article posem en comú les dades que podem extreure del Registre Civil de Sant Martí Sescorts, conservat a l'Ajuntament de l'Esquirol. Els registres civils s'inicien el 1871 a l'estat espanyol amb la llei que els havia creat l'any anterior. A Sant Martí hi trobem llibres de naixements i defuncions des dels inicis i llibres de matrimonis des de 1876. En els primers anys observem un cert «desordre» en trobar moltes partides força incompletes en què manquen edats, cognoms, professions, llocs d'origen o causes de la mort. Més endavant, la pràctica es porta a terme amb més rigor. En agregar-se, l'any 1898, el municipi de Sant Martí Ses-

corts al de Santa Maria de Corcó s'unifiquen els registres.¹ Per tant, a l'Esquirol trobem els dos registres paral·lels dels dos municipis entre 1871-1898 i unificats des d'aquesta data. L'última partida de Sant Martí Sescorts és una defunció del 29 de desembre de 1898. A continuació presentem un seguit de dades que n'hem extret a fi de poder donar una idea general d'alguns aspectes demogràfics del municipi de Sant Martí Sescorts a l'últim quart del segle XIX, especialment de la mobilitat geogràfica existent i de la relació amb els pobles veïns. Hem de pensar que en aquest període la majoria de masies santmartinenques estaven habitades per masovers, cosa que facilita canvis de residència. I fent un balanç general del creixement de la població en aquest període, veiem com tenim 403 naixements i 305 defuncions; per tant, un fort saldo positiu.

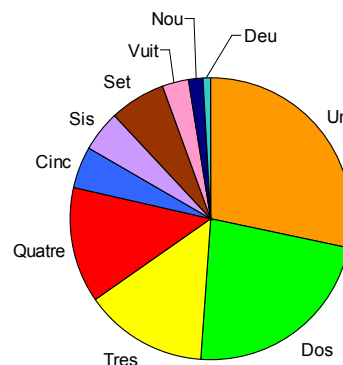
Naixements

Tenim comptabilitzades 403 partides de naixement entre 1871 i 1898. D'aquestes, cinc pertanyen a pares incògnits, ja que són nens expòsits. Hi trobem 127 mares que tenen entre un i deu fills. Les dades poden ser

PROCEDÈNCIA DELS PARES

Balenyà	1	S. Boi de Lluçanès	1
Besora	3	S. Hipòlit de Voltregà	1
Borredà	1	S. Julià Sassorba	1
Cabrera	2	S. Pere de Torelló	4
Campdevànol	1	S. Privat d'en Bas	2
Camprodon	1	S. Quirze de Besora	1
Corcó	17	S. Vicenç de Torelló	7
Dòrria	1	S. Cecília de Voltregà	1
Estiula	1	S. Eugènia de Berga	1
Falgars	2	S. Eulàlia de Riuprimer	1
Folgueroles	3	Sau	1
Granollers de la Plana	5	Savassona	1
Gurb	13	Sentfores	1
Hostalets d'en Bas	1	Sescorts	65
Joanetes	2	Sesgorgues	3
La Pinya	1	Seva	2
La Quar	1	Sobremunt	2
La Tost	1	Talamanca	1
L'Alou	1	Taradell	3
Lluçà	1	Tavèrnoles	1
Manlleu	11	Tavertet	7
Moià	2	Tona	3
Montenartró	2	Torelló	9
Olost	1	Vall d'en Bas	4
Orís	3	Vallfogona	3
Oristà	3	Vespella	2
Perafita	1	Vic	3
Pruit	7	Vidrà	11
Querós	2	Vilalleons	1
Ridaura	2	Vilanova de la Roca	1
Ripoll	1	Vilanova de Sau	1
Riudeperes	1	Vila-setrú	4
Roda	7	Vinyoles	1
S. Agustí de Lluçanès	1	Vola	5
S. Bartomeu del Grau	1	Voltregà	1

molt esbiaixades, ja que hem de pensar que moltes d'aquestes mares poden haver tingut fills abans o després del període estudiat, cosa que elevaria el nombre mitjà dels parts; afegim-hi, a més, els canvis de residència que podien haver tingut diverses famílies, fins i tot només en el moment del part. Per tant, també trobaríem fills de moltes dones inscrits en altres pobles.

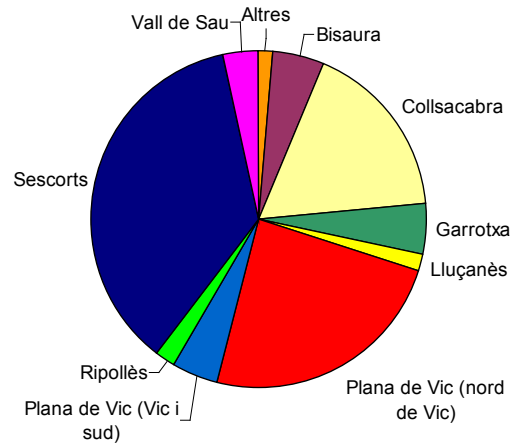
NOMBRE DE PARTS

Només en 32 casos coneixem l'edat dels pares; això fa que només tinguem una petita mostra que segurament ens dona una visió poc profunda de la realitat. L'edat de les mares se situa entre els 22 i 43 anys, amb una mitjana d'edat del part de 31 anys. Els pares, d'entre 24 i 56 anys, tenen una mitjana d'edat de 38 anys i mig.

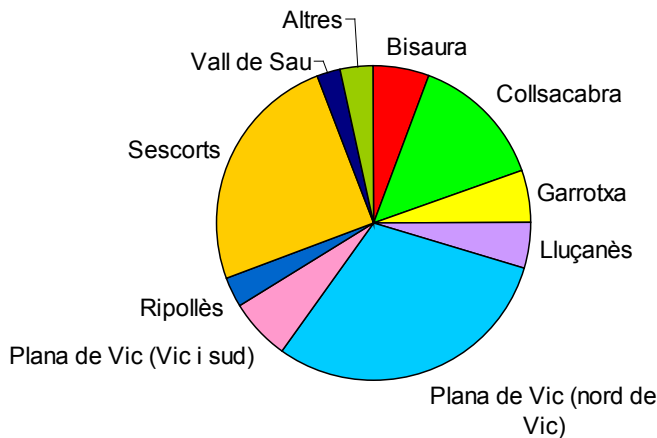
Només una quarta part dels pares són naturals de Sant Martí Sescorts. Una part important són dels pobles de la Plana de Vic i del Collsacabra, especialment dels pobles dels municipis de Gurb i l'Esquirol, seguits d'altres com Manlleu, Sant Pere de Torelló o Tavertet. Destaca també la importància, relativa, d'un lloc més llunyà com és Vidrà. Observem força mobilitat geogràfica en trobar-hi gent del sud de la Plana, Lluçanès, Garrotxa o Ripollès. Per la seva llunyania destaquem dos pares provinents de Montenartró (Pallars Sobirà) i un de Tost (Alt Urgell). Podeu veure la procedència dels pares en el quadre adjunt.

Més enllà d'aquests llocs, trobem avis procedents també d'altres llocs (alguns només concreten dins un municipi o parròquia): l'Abella, Adraén,

Aiguafreda, Calders, Calldetenes, Espinelves, Ferrerons, Gombrèn, Llaés, Malla, Matamala, Montesquiu, Muntanyola, Múnter, Oló, Olot, Olvan, Organyà, Pardines, la Pobla de Lillet, Puigpardines, Puig-reig, Puigrodon, Ribes de Freser, Romadriu, Rupit, Salles, Saltor, Sant Esteve de Vallespirans, Sant Hilari Sacalm, Sant Jaume de Frontanyà, Sant Joan de Fàbregues, Sant Joan de les Abadesses, Sant Joan del Galí, Sant Miquel de la Guàrdia, Sant Miquel de Pineda, Santa Eulàlia de Puig-oriol, Santa Maria de Merlès, la Seu d'Urgell, Talamanca, Terrassola, Tegurà, Vilada, Vilallonga de Ter i Vilamirosa.

PROCEDÈNCIA DELS CÒNJUGES

PROCEDÈNCIA DELS PARES

Matrimonis

Trobem 78 matrimonis entre 1876 i 1898. Més d'una tercera part dels cònjuges són de Sant Martí, seguint els pobles veïns de l'Esquirol i Taveret i els més pròxims de la Plana de Vic fins a Gurb. Els llocs més llunyans de naixement dels cònjuges són Sant Andreu de Palomar i la Pobla de Segur. La resta són de llocs relativament propers —el sud de la Plana, Lluçanès, Bisaura, Ripollès i Garrotxa— com es pot veure en el quadre adjunt. Trobem altres llocs si ens fixem en els orígens dels pares dels cònjuges: Aiguafreda, Calldetenes, Campdevàrol, Falgars, Folgueroles, Gombrèn, Llaés, Perafita, Saderra, Sant Llorenç dels Piteus, Sora, Susqueda, Tavèrnoles i Vallcebolera (Alta Cerdanya).

Balenyà	1
Corcó	8
Estiula	1
Granollers de la Plana	2
Gurb	3
Manlleu	2
Masies S. P. de Torelló	1
Masies de Voltregà	1
Pobla de Segur	1
Ridaura	1
Roda	1
S. Andreu de Palomar	1
S. Bartomeu del Grau	1
S. Esteve d'en Bas	1
S. Pere de Torelló	1
S. Pere Espuig	1
S. Vicenç de Torelló	1
Sau	1
Savassona	1
Sentfores	1
Sescorts	24
Sesgorgues	1
Seva	1
Tavertet	8
Tona	1
Torelló	1
Vallfogona	1
Vic	2
Vidrà	3
Vilalleons	1
Vilanova de Sau	1
Vila-setrú	2
Vinyoles d'Orís	1

PROCEDÈNCIA DE LA MULLER

PROCEDÈNCIA DEL MARIT

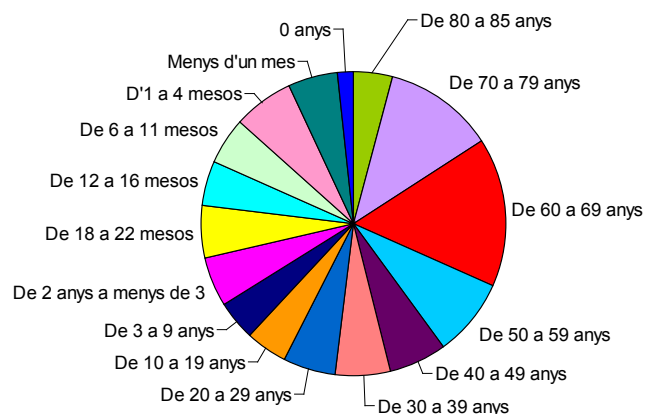
Besora	2
Corcó	6
Gurb	7
Joanetes	2
Manlleu	2
Olost	1
Orís	1
Pruit	1
Roda	3
Rupit	1
S. Esteve d'en Bas	1
S. Joan de Fàbregues	1
S. J. de les Abadesses	1
S. Pere de Torelló	1
S. Privat d'en Bas	1
S. Vicenç de Torelló	2
Sau	2
Sescorts	33
Sobremunt	1
Tavertet	1
Torelló	1
Vespella	1
Vidrà	3
Vola	3

Només trobem dos casos en què la dona és més gran que l'home, amb unes diferències de 8 i 2 anys. En la resta de casos són de la mateixa edat o l'home és més gran. Les diferències són molt escalonades. Els casos en què la diferència és més gran són de 19 i 16 anys, seguits de quatre de 14.

DIFERÈNCIA D'EDAT

anys o menys. Observem com la franja d'entre 60 i 69 anys és la que registra més mortalitat. En quatre casos el nadó difunt no arriba al dia de vida i observem com la mortalitat abans dels dos anys és altíssima. Podem apuntar també com entre els 3 i els 49 anys els percentatges són relativament rellevants.

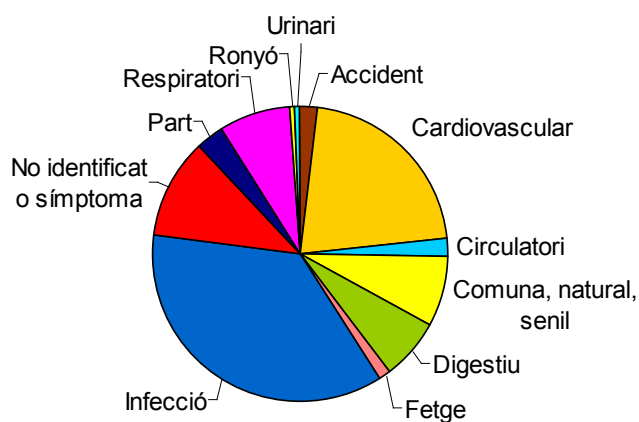
EDAT DELS DIFUNTS

Defuncions

En el cas de les defuncions destaquem ja d'entrada la gran importància de la mortalitat infantil en aquest període de 1871 a 1898. Això provoca que augmenti moltíssim la quantitat de persones pròpies de Sant Martí Sescorts entre els difunts, fins a un 55% del total dels difunts dels quals coneixem l'origen; descomptant la mortalitat infantil aquest percentatge cauria de manera significativa. Segurament el registre de defuncions és el més incomplet, ja que molt sovint ens manquen dades d'edat (12 casos), causa de la mort (12 casos) o origen geogràfic (26 casos); en més de la meitat de les partides tampoc apareix el poble dels pares del difunt. Hi trobem un total de 305 registres.

Com podem veure al gràfic adjunt, la mortalitat dels infants menors de 3 anys suposa prop d'un terç del total dels difunts; un altre terç es trobaria entre els 3 i els 59 anys, mentre que l'últim terç correspon a la gent més gran de 60 anys. Les dues persones més grans tenien 85 anys, segueixen quatre de 84 i els altres ja tenen 80

Les causes de la mort, prou variades, no acaben de quedar clares en molts casos. En diferents casos, les anotacions al registre corresponen a símptomes que poden estar vinculats a malalties ben diferents. En d'altres, trobem anotacions com malaltia comuna, mort natural o edat senil, cosa que no ens permet aprofundir més sobre què provocava la mort.

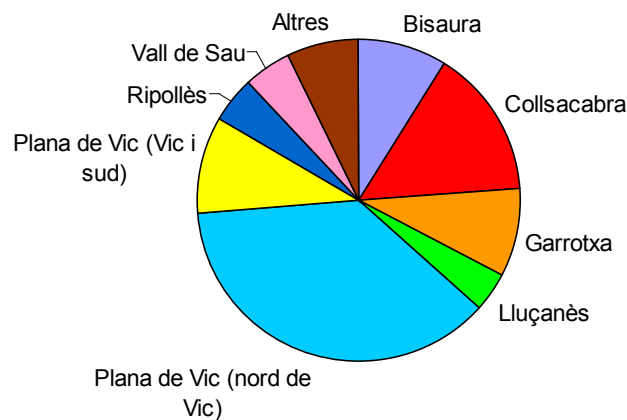

CAUSA DE LA MORT

En alguns tampoc hem sabut identificar correctament les causes, ja sigui per no entendre l'anotació o pel des-

coneixement del nom de la malaltia de les mateixes persones que l'anotaven al registre. Destaquen la nombrosa presència d'ictus (44) i malalties infeccioses, especialment pulmonies (18) i gastroenteritis (39) en diverses variants, però també tifus (10), verola (9) o disenteria (9). En uns quants casos la mort deriva del part (9), ja sigui la mare o el fill. També trobem casos d'accidents, com un llamp, un ofec en un dipòsit d'aigua, un accident laboral o un suïcidi. Altres són atacs de cor (6), diftèria (4), endocarditis (4), crup (3), distenta (2), tuberculosi (2), meningitis (1), rubèola (1), problemes a l'aparell digestiu (20), al respiratori (23), al fetge (3), al ronyó (1) o a l'aparell urinari (2).

Tornem novament a veure aquí la gran importància dels pobles veïns del nord de la Plana de Vic, seguits del Collsacabra, la resta de la Plana, el Bisaura i la Garrotxa; la resta de llocs són menys significatius. Com veiem al quadre adjunt, passem dels 154 de Sant Martí als 9 de l'Esquirol i als 8 de Gurb; segueixen Sant Hipòlit de Voltregà amb 6 i Torelló amb 5. Per la seva llunyania destaquen Montenartró, la Poble de Segur i Palol de Revardit. Observem també altres pobles d'on procedeixen cònjuges o pares dels difunts: Balenyà, Borredà, Calders, Collsuspina, Cornet, Gombrèn, la Quar, Llaés, Malla, Masies de Roda, Olost, Prats de Lluçanès, Querós, Riudeperes, Rupit, Saderra, Sant Privat d'en Bas, Sobremunt, Tregurà Vallromanes, Vilalleons i Vilallonga de Ter.

PROCEDÈNCIA DELS DIFUNTS

Aiguafreda	1	S. Esteve d'en Bas	2
Besora	2	S. Hipòlit de Voltregà	6
Cabrera	3	S. Jaume de Frontanyà	1
Centelles	1	S. Joan de Fàbregues	1
Corcó	9	S. Julià Sassorba	1
Estiula	1	S. Martí Sacalm	1
Falgars	3	S. Pere de Torelló	4
Ferrerons	1	S. Sadurní d'Osormort	1
Folgueroles	2	S. Vicenç de Torelló	3
Granollers de la Plana	1	S. Cecília	1
Gurb	8	S. Eulàlia de Puig-oriol	1
Joanetes	1	Sau	1
Lluçà	2	Sescorts	154
Mallol	1	Sesgorgues	3
Manlleu	5	Seva	2
Moià	1	Sora	2
Montenartró	3	Taradell	1
Olot	1	Tavèrnoles	4
Orís	1	Tavertet	2
Palmerola	1	Tona	2
Palol de Revardit	1	Torelló	5
Perafita	1	Vallfogona	1
Poble de Segur	1	Vespella	2
Pruit	1	Vic	3
Ridaura	3	Vidrà	7
Ripoll	2	Viladrau	1
Riuprimer	1	Vilanova de Sau	1
Roda	4	Vola	3
S. Boi de Lluçanès	1		

Notes

1. Sobre l'antic municipi de Sant Martí Sescorts, vegeu: *Sant Martí Sescorts, cruïlla de termes*, dins Els Cingles, 65 (juliol 2011), p. 6-11.

2. Vull agrair l'ajuda del doctor Josep Domènech, metge de l'Esquirol, per la seva aportació a l'hora d'identificar i classificar les diferents malalties.